

**Міністерство освіти і науки України
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
НН Юридичний інститут**

Кохан Н.В.

**Методичні вказівки
для підготовки до семінарських занять
з навчальної дисципліни «Захист трудових прав працівників»
для студентів 3 курсу денної форми навчання
НН Юридичного інституту
ОПП «Право»**

Івано-Франківськ, 2021

Затверджено на засіданні кафедри трудового, екологічного та аграрного права навчально-наукового Юридичного інституту
Протокол № 1 від 31 серпня 2021 року

Затверджено на засіданні науково-методичної ради навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Протокол № 1 від 01 жовтня 2021 року

Затверджено на засіданні Вченої ради Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Протокол № 2 від 22 жовтня 2021 року

Кохан Н. В. Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять із навчальної дисципліни «Захист трудових прав працівників» для студентів 3-го курсу денної форми навчання НН Юридичного інституту ОПП «Право». Івано-Франківськ : НН Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2021. 17с.

Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять розроблені на основі навчального плану НН Юридичного інституту «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», робочої програми з навчальної дисципліни «Захист трудових прав працівників».

Методичні вказівки містять питання, які виносяться для обговорення на семінарському занятті та комплекс практичних завдань для кращого засвоєння отриманих теоретичних знань студентами.

Зміст

1. ПЕРЕДМОВА	4
2. Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять	6
Тема № 1 Поняття захисту трудових прав працівників.....	6
Тема № 2 Правові форми та способи захисту трудових прав працівників	9
Тема № 3 Судовий захист трудових прав працівників.....	11
Тема № 4 Особливості судочинства у справах, які виникають з трудових правовідносин.....	14
Тема № 5 Цивільно-правові способи захисту трудових прав працівників	16
Тема № 6 Адміністративно-правовий захист трудових прав працівників	17
Тема № 7 Громадський захист трудових прав працівників.....	22
Тема № 8 Самозахист трудових прав працівників.....	25

ПЕРЕДМОВА

Трудове право, як одна з провідних галузей права України характеризується високим рівнем динамізму. Рухомість норм трудового законодавства забезпечується змінами у системі соціально-політичних і, насамперед, економічних відносин в країні, використання досвіду міжнародно-правового регулювання трудових правовідносин, процесом внесення змін до діючої Конституції України.

В умовах застосування договірного методу регулювання праці, значно збільшилася кількість порушень трудових прав працівників. Тому вивчення даної навчальної дисципліни передбачає вивчення студентами юридичних форм та способів захисту порушеного права на працю.

З цією метою, згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

мати: теоретичні знання у сфері захисту трудових прав працівників, отриманні необхідних юридичних знань щодо захисної функції трудового права, поняття правової охорони та правового захисту трудових прав працівників, окремих правових форми захисту трудових прав працівників з метою вирішення конкретних питань практичної діяльності щодо захисту трудових прав працівників.

вміти: орієнтуватися у системі джерел трудового права, аналізувати й узагальнювати вивчений матеріал, правильно застосовувати норми трудового та норми процесуальних галузей права в практичній діяльності а також сформувати навички щодо самостійного розв'язання практичних проблем, які виникають у процесі реалізації трудових прав працівників, правильного застосування норм трудового законодавства.

Основною для підготовки до семінарських (практичних) занять є такі навчальні підручники та посібники, які є загальними для всіх тем, а саме:

Болотіна Н.Б. Трудове право України. Підручник. Київ: Знання, 2008. 860с.

Бойко М.Д., Хазін М.А. Трудове право України. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 400.

Бурак В.Я. Правові засади захисту трудових прав працівників. Київ: Істина, 2013. 186с.

Вавженчук С.Я. Охорона та захист трудових прав працівників. Підручник. Харків: Право, 2016. 560с. <https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/214/1-22.pdf>

Вавженчук С.Я. Колективний захист трудових прав працівників за допомогою профспілок у сучасних умовах. Публічне право. 2011. №3. Ст. 108-113. <http://www.yourfuture.org.ua/ua/pb/2011/3/Vavzhenchuk.pdf>

Венедіктов С.В. Трудове право України. Підручник. Київ: «Видавництво Людмила», 2021. 216с.

Журавель В.І. Концепція оптимізації співвідношення індивідуальних та колективних форм захисту трудових прав працівників. Юркнига, 2017. 442с.

Іншин М.І. Трудове право України. Підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 600с.

Іванов Ю.Ф., Іванова М.В. Трудове право України. Навчальний посібник. Київ: Правова Єдність редакція юридичних видань, 2020. 442с.

Кайда Н.Я. Проблеми адаптації трудового законодавства України до законодавства ЄС. Монографія. ЦУЛ, 2020.360с.

Лагутіна І. В.Форми захисту трудових прав працівників: Монографія. Одеса: Фенікс, 2008. 160 с.

Лазор В. В. Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і прядок їх вирішення на сучасному етапі: Монографія. Луганськ: Вид-во «Література», 2004. 352 с.

Роїна О.М. Вирішення індивідуальних та колективних трудових спорів. Київ, 2005.

Трудове право України. Академічний курс. Підручник. За заг. ред. Пилипенка П.Д. 5-те вид., переробл. і доп. Київ: Ін Юре, 2014. 552с.

Трудове право України: Підручник. За заг. ред. М.І. Іншина, В.Л. Костюка. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 593с.

Трудове право (в схемах та визначеннях) : Навчальний посібник. За заг. ред. Коваленко А. В., Юнін О. С., Савельєва М. О. та ін. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2017. 166с.
http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/492/3/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B7%20%D0%A2%D0%9F%20%D1%81%D1%85%D0%B5%D0%BC%D0%B8_%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82.pdf

У методичних вказівках для підготовки до семінарських (практичних) занять, до тем, які виносяться на розгляд подається коротка анотація теми, детальний перелік питань, які виносяться на обговорення на занятті, перелік контрольних питань, які передбачають конкретизацію основних положень теми, термінологічні і практичні завдання до теми, а також літературу для глибшого та всебічного опанування студентами певної теми.

Підготовка до семінарських занять не вимагає від студентів переписування в зошит положень із підручників, однак для належних, обґрунтованих відповідей в зошит студентами можуть вказуватись номери статей чи посилання на певний нормативний акт, положення. Разом з тим, студент може скласти план відповіді на кожне питання теми для полегшеної відповіді.

Проте, у письмовому вигляді студенти повинні виконувати термінологічні та практичні завдання із зазначенням теми, що вивчається. Письмове невиконання практичних завдань, означає незадовільну підготовку студента до заняття, що тягне за собою незадовільну оцінку за семінарському занятті.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Поняття захисту трудових прав працівників

Вивчаючи дану тему, слід з'ясувати суть та різницю між захисною та охоронною функціями трудового права. Окрему увагу, слід приділити поняттю захисту трудових прав працівників, визначити в чому полягає його суть.

Питання, які виносяться на обговорення

1. Поняття та зміст захисної функції трудового права. Засоби реалізації захисної функції трудового права.
2. Поняття захисту трудових прав працівників. Розмежування понять «правовий захист» та «правова охорона».
3. Об'єкти правового захисту. Суб'єктивні трудові права та законні інтереси як об'єкти правового захисту.
4. Правовідносини, які виникають при здійсненні різних форм захисту трудових прав працівників.

Термінологічне завдання. Засвоїти такі визначення: трудові права та інтереси працівників, охоронні правовідносини, захисна функція трудового права, захист трудових прав працівників.

Практичне завдання.

1. Сформулюйте власне визначення терміну захист трудових прав працівників як інституту трудового права.
2. Розмежуйте поняття «правовий захист» та «правова охорона».

Література:

Бонтлаб В.В. Нормативно-правове забезпечення вирішення трудових спорів у ЄС. *Право і суспільство*. 2019. №4 Ст. 113-120. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/4_2019/18.pdf

Ваганова І.М. Поняття форми захисту та різновиди заходів захисту трудових прав працівників. *Форум права*. 2009. №3. Ст. 94-99. <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1184/Poniattia%20formy%20zakhystu%20Vahanova%202009.pdf?sequence=1>

Кончар П. Європейська соціальна хартія – один із двох основних інструментів захисту прав людини в Європі. *Право України*. 2010. № 10. Ст.119-124.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. *Право України*. 2010. № 10. Ст.215-221.

Опішняк С.О. Міжнародні соціальні стандарти: порівняльно-правовий аналіз. *Право і суспільство*. 2020. №2. Частина 2. Ст. 58-63. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/2_2020/part_2/11.pdf

Панченко М. Право на захист трудових прав у світлі концепції гідної праці державних службовців. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №12. Ст. 145-149. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/12/28.pdf>

Чорна С.З. Міжнародні стандарти прав людини та їх імплементація у процесі реалізації правозахисної функції судової влади в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис. Проблеми становлення правової демократичної держави*. 2020. №2. Ст. 20-24. <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2020/2/6.pdf>

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Кодекс законів про працю України від 10 .12.1971.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

Про посилення судового захисту прав та свобод людини і громадянина : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997р. №7.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-97>

Тема 2. Правові форми та способи захисту трудових прав працівників

Вивчаючи дану тему, слід з'ясувати зміст та різницю понять «форма захисту» та «спосіб захисту» трудових прав працівників. Необхідно визначити їх різновиди та особливості.

Питання, які виносяться на обговорення

1. Поняття правових форм захисту трудових прав працівників.
2. Загальна характеристика правових форм захисту трудових прав працівників.
3. Юрисдикційні форми захисту трудових прав працівників, їх види.
4. Неюрисдикційні форми захисту трудових прав працівників, їх види.
5. Процесуальні способи захисту трудових прав працівників.
6. Способи захисту трудових прав працівників: поняття та їх класифікація.

Термінологічне завдання. Засвоїти такі визначення: форма захисту трудових прав працівників, юрисдикційна форма захисту трудових прав працівників, КТС, неюрисдикційна форма захисту трудових прав працівників, спосіб захисту трудових прав працівників.

Практичне завдання.

1. Розмежуйте форми та способи захисту трудових прав працівників.
2. Прокласифікуйте форми захисту трудових прав працівників.
3. Відмежуйте захист прав від юридичної відповідальності.

Література:

Ваганова І.М. Поняття форми захисту та різновиди заходів захисту трудових прав працівників. *Форум права*. 2009. №3. Ст. 94-99.

<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1184/Poniattia%20formy%20zakhystu%20vahanova%202009.pdf?sequence=1>

Гаращенко Л.П., Гаврилевська О.О. Способи міжнародно-правового захисту трудових прав працівників. *Юридичний вісник*. 2015. №4(37). Ст. 94-98.
<file:///C:/Users/kohan/Downloads/12675.pdf>

Золотухіна Л.О. Щодо форм захисту інтересів сторін трудових правовідносин. *Право і суспільство*. 2015. № 5-2 частина 3. Ст. 108-112.
http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/5_2_2015/part_3/20.pdf

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Кодекс законів про працю України від 10 .12.1971.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 р. №393/ 96-ВР
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 3 березня 1998 р. №137/98-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text>

Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 06.09.2012р. № 5207-6 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>

Про посилення судового захисту прав та свобод людини і громадянина : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997р. №7. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-97>

Тема 3. Судовий захист трудових прав працівників

Вивчаючи дану тему, слід з'ясувати Конституційний зміст права особи на судовий захист порушеного права. Необхідно визначити порядок розгляду трудових спорів у порядку спрощеного позовного провадження, а також можливість його вирішення через наказне чи окреме провадження.

Окремо слід визначити можливості захисту трудових через адміністративне судочинство.

Питання, які виносяться на обговорення

1. Поняття та зміст права громадян на судовий захист. Судовий захист як спосіб захисту трудових прав працівників.
2. Поняття та види трудових спорів, порядок їх вирішення в судовому порядку.
3. Вирішення трудових спорів у порядку спрощеного позовного провадження.
4. Вирішення трудових спорів у порядку наказного провадження та у порядку окремого провадження.
5. Позовне провадження як вид судового захисту трудових прав працівників.
6. Захист трудових прав шляхом здійснення адміністративного судочинства.
7. Особливості судового захисту трудових прав працівників у зарубіжних країнах.

Термінологічне завдання. Засвоїти такі визначення: судовий захист, трудовий спір, індивідуальний трудовий спір, колективний трудовий спір, позовне провадження, наказне провадження, окреме провадження, спрощене позовне провадження.

Практичне завдання.

1. Письмово визначити процедуру звернення і розгляду справ у Європейському Суді з прав людини.
2. Схематично зобразити систему судових органів, що здійснюють захист трудових прав працівників.

Література:

Боева О.С. Виокремлення інституту судового захисту трудових прав: реальність сьогодення. *Право і суспільство*. 2018. №1 Частина 2. С. 123-129. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/1_2018/part_2/23.pdf

Гулько Б. Про практику застосування Верховним Судом інституту малозначних справ на стадії касаційного перегляду. *Право України*. 2018. №10. С.102-113.

Іншин М.І. Захист трудових прав працівників в сучасних умовах. *Сучасні виклики українського права у контексті європейської інтеграції*. 2016. Бюлетень №1 квітень. Ст. 71-73. <http://zdr.knu.ua/images/libraryfiles/19.pdf>

Про захист у судовому порядку права на працю. *Право України*. 2018. №2. Ст. 257-258.

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Кодекс законів про працю України від 10 .12.1971. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 р. №393/ 96-ВР
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 3 березня 1998 р. №137/98-ВР
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text>

Про посилення судового захисту прав та свобод людини і громадянина : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997р. №7.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-97>

Про практику розгляду судами трудових спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6.11.1992р. №9. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>

Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995р. №4.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

Про практику застосування судами законодавства про оплату праці : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-99>

Тема 4 Особливості судочинства у справах, які виникають з трудових правовідносин

Вивчаючи дану тему, слід визначити підвідомчість та підсудність справ, які виникають з трудових правовідносин.

Визначити особливості розгляду трудових справ в окремих випадках. Також, слід встановити порядок виконання судових рішень, постановлених у справах, які виникають з трудових правовідносин.

Питання, які виносяться на обговорення

1. Підвідомчість та підсудність суду справ, які виникають з трудових правовідносин.
2. Юрисдикція трудових спорів: цивільна юрисдикція, адміністративна юрисдикція, господарська юрисдикція.
3. Особливості розгляду спорів про поновлення на роботі працівників звільнених у зв'язку із скороченням чисельності чи штатів.
4. Особливості розгляду спорів про поновлення на роботі працівників звільнених за виявленою невідповідністю.
5. Особливості розгляду спорів про поновлення на роботі працівників звільнених за порушення трудової дисципліни.
6. Виконання судових рішень, постановлених у справах, які виникають з трудових правовідносин.

Термінологічне завдання. Засвоїти такі визначення: підвідомчість, підсудність, цивільна юрисдикція, адміністративна юрисдикція, виконавче провадження.

Практичне завдання.

1. Визначте етапи судового розгляду трудового спору у порядку спрощеного позовного провадження.
2. Письмово складіть позовну заяву про визнання незаконним переведення працівника на іншу роботу і поновлення його на попередній роботі.
3. Розв'яжіть задачі:

Задача №1.

Вчителька загальноосвітньої середньої школи № 2 м. Коломия Карпінська І.В. часто конфліктувала з дирекцією школи, а також з іншими вчителями. 20 квітня 2021 року вона була позбавлена премії, про що був виданий відповідний наказ.

Вважаючи позбавлення премії незаконним, вона 27 квітня звернулася до директора з вимогою про виплату їй премії. Під час розмови вона кричала, нецензурно висловлювалася про директора у присутності школярів. 3 травня директор видав наказ про звільнення Карпінська І.В. на підставі п. 3 ст. 41 КЗпП України за аморальну поведінку. В наказі було вказано, що Карпінська І.В. часто конфліктує з колегами по роботі, неналежно виконує обов'язки вчителя. Вважаючи звільнення незаконним, Карпінська І.В. звернулася до місцевого із заявою про поновлення на роботі. *Що вважати аморальною поведінкою і як її обґрунтувати? Які докази повинні представити сторони? Вирішіть спір.*

Задача №2.

Хореограф Івано-Франківського обласного центру дитячої творчості Марків В.К. звернулася до суду з позовною заявою про стягнення заборгованої суми заробітної плати у розмірі 980 гривень, а також про відшкодування моральної шкоди, заподіяної невиконанням заробітної плати у сумі 1500 гривень. Суд виніс рішення про стягнення заборгованої суми заробітної плати, але відмовив у відшкодуванні моральної шкоди, вважаючи, що вини роботодавця у невиконанні заробітної плати немає, оскільки є заборгованість бюджету по заробітній платі, адже Івано-Франківський обласний центр дитячої творчості фінансується із місцевого бюджету. *Оцініть рішення суду.*

Задача №3.

Пакувальник супермаркету «Сільпо» Мартинюк І.С. був звільнений з роботи за п. 7 ст. 40 КЗпП України, за появу на роботі в нетверезому стані. Мартинюк І. С. оскаржив звільнення з роботи до Івано-Франківського міського суду, вказавши, що він дійсно знаходився в нетверезому стані на роботі, однак це було не в момент явки на роботу, а в кінці робочого дня, і що це не вплинуло на його працездатність, оскільки всі роботи він виконав швидко, про що можуть підтвердити продавці супермаркету. Крім того було холодно і вони з товаришами вирішили таким чином зігрітися. *Яким доказами представник роботодавця зможе обґрунтувати законність звільнення? Яке рішення повинен винести Івано-Франківський міський суд?*

Література:

Іншин М.І. Захист трудових прав працівників в сучасних умовах. *Сучасні виклики українського права у контексті європейської інтеграції*. 2016. Бюлетень №1 квітень. Ст. 71-73. <http://zdr.knu.ua/images/libraryfiles/19.pdf>

Островець А.М. Особливості розгляду трудових спорів у порядку підлеглості. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. №6. С. 157-160. http://www.lsej.org.ua/6_2017/46.pdf

Про захист у судовому порядку права на працю. *Право України*. 2018. №2. Ст. 257-258.

Прогонюк Л.Ю. Судовий захист як юридична гарантія прав осіб, звільнених за систематичне порушення трудових прав. *Актуальні проблеми держави і права*. 2019. №3. С.175-181. <http://www.apdp.in.ua/v82/27.pdf>

Сільченко С. Особливості розгляду трудових спорів з урахуванням змінених процесуальних норм. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №12. Ст.148-152. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/12/28.pdf>

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Кодекс законів про працю України від 10.12.1971.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 р. №393/ 96-ВР
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 3 березня 1998 р. №137/98-ВР
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text>

Про посилення судового захисту прав та свобод людини і громадянина : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997р. №7.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-97>

Про практику розгляду судами трудових спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6.11.1992р. №9. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>

Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995р. №4.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

Про практику застосування судами законодавства про оплату праці : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-99>

Тема 5 Цивільно-правові способи захисту трудових прав працівників

Вивчаючи дану тему, слід охарактеризувати такі цивільно-правові способи захисту порушеного права, як: відновлення становища, яке існувало до порушення трудових прав; визнання права, визнання договору недійсним, відшкодування шкоди, відшкодування моральної шкоди.

Питання, які виносяться на обговорення

1. Загальна характеристика цивільно-правових способів захисту трудових прав працівників.
2. Відновлення становища, яке існувало до порушення трудових прав та припинення дій, які порушують трудові права працівників, як спосіб захисту.
3. Визнання права як спосіб захисту трудових прав працівників.
4. Визнання договору недійсним як спосіб захисту трудових прав працівників.
5. Відшкодування шкоди як спосіб захисту трудових прав працівників.
6. Відшкодування моральної шкоди при порушенні трудових прав працівників.

Термінологічне завдання. Засвоїти такі визначення: відновлення становища, яке існувало до порушення трудових прав, визнання права, визнання договору недійсним, відшкодування шкоди, моральна шкода.

Практичне завдання.

1. Складіть позовну заяву про визнання незаконним звільнення працівника з роботи, поновлення його на роботі і відшкодування моральної шкоди.
2. Розв'яжіть задачі:

Задача №1.

Михайлів К.Р. працювала інженером на ВАТ «Нафтохімік Прикарпаття». 27 серпня 2020 року вона була звільнена за п.1 ст.40 КЗпП України. Вона звернулася до Надвірнянського районного суду з позовом про поновлення на роботі. В матеріалах, поданих у суд відповідачем, були відсутні дані про те, чи були дотримані вимоги закону про переважне право на залишення на роботі. При розгляді справи в судовому засіданні виявилось, що штатний розклад був затверджений 12 вересня і введений в дію з 5 жовтня

2020 року. Відповідач позову не визнав і пояснив, що необхідність звільнення працівника за скороченням штатів є компетенцією керівника, а введення в дію штатного розкладу не має істотного значення. *Яким доказами позивачка – Михайлів К.Р. зможе обґрунтувати свої позовні вимоги? Яким, на вашу думку, може бути рішення Надвірнянського районного суду?*

Задача №2.

У зв'язку з проведенням капітального ремонту складського приміщення наказом по підприємству старший кладовщик Воронів І.Т. був переведений на іншу роботу комплектувальником строком на два місяці із збереженням середнього заробітку за попереднім місцем роботи. Згоду на таке Воронів І.Т. дав письмово. За вказаний період ремонтні роботи закінчені не були через відсутність необхідних будівельних матеріалів. Працівник Воронів І.Т. вимагав поновити його на попередній посаді, вказавши, що термін переведення спливає, а на більш довгий період переведення він згоди не давав. Керівник підприємства своїм наказом звільнив Вороніва І.Т. з роботи за прогул. *Складіть позовну заяву по даному трудовому спору. Дайте оцінку обґрунтованості вимог працівника в даній ситуації.*

Література:

Бонтлаб В.В. Нормативно-правове забезпечення вирішення трудових спорів у ЄС. *Право і суспільство*. 2019. №4 Ст. 113-120. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/4_2019/18.pdf

Ваганова І.М. Поняття форми захисту та різновиди заходів захисту трудових прав працівників. *Форум права*. 2009. №3. Ст. 94-99. <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1184/Poniattia%20formy%20zakhystu%20Vahanova%202009.pdf?sequence=1>

Іншин М.І. Захист трудових прав працівників в сучасних умовах. *Сучасні виклики українського права у контексті європейської інтеграції*. 2016. Бюлетень №1 квітень. Ст. 71-73. <http://zdr.knu.ua/images/libraryfiles/19.pdf>

Кончар П. Європейська соціальна хартія – один із двох основних інструментів захисту прав людини в Європі. *Право України*. 2010. № 10. Ст.119-124.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. *Право України*. 2010. № 10. Ст.215-221.

Опішняк С.О. Міжнародні соціальні стандарти: порівняльно-правовий аналіз. *Право і суспільство*. 2020. №2. Частина 2. Ст. 58-63. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/2_2020/part_2/11.pdf

Панченко М. Право на захист трудових прав у світлі концепції гідної праці державних службовців. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №12. Ст. 145-149. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/12/28.pdf>

Чорна С.З. Міжнародні стандарти прав людини та їх імплементація у процесі реалізації правозахисної функції судової влади в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис. Проблеми становлення правової демократичної держави*. 2020. №2. Ст. 20-24. <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2020/2/6.pdf>

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Кодекс законів про працю України від 10.12.1971. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. № 435-4 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 р. №393/ 96-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 3 березня 1998 р. №137/98-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text>

Про посилення судового захисту прав та свобод людини і громадянина : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997р. №7. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-97>

Про практику розгляду судами трудових спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6.11.1992р. №9. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>

Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995р. №4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

Про практику застосування судами законодавства про оплату праці : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-99>

Тема 6 Адміністративно-правовий захист трудових прав працівників

Вивчаючи дану тему, слід з'ясувати зміст понять державний нагляд та контроль за дотриманням законодавства про працю, а також визначити різницю між ними.

Також, слід визначити перелік органів, які можуть здійснювати державний нагляд та контроль за дотриманням законодавства про працю. Визначити їх компетенцію.

Питання, які виносяться на обговорення

1. Державний нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю як форма захисту трудових прав працівників. Види органів та їх компетенція.
2. Державний нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю державними органами, страховими фондами. Види органів та їх компетенція.
3. Захист трудових прав працівників Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини.

Термінологічне завдання. Засвоїти такі визначення: державний нагляд за дотриманням законодавства про працю, державний контроль за дотриманням законодавства про працю, органи праці та соціального захисту.

Практичне завдання.

1. Зобразіть види нагляду і контролю за дотриманням законодавства про працю.
2. Визначте методи роботи при здійсненні державного нагляду контролю за дотриманням законодавства про працю державними органами, страховими фондами.

Література:

Бурак В.Я. Адміністративний захист трудових прав та законних інтересів працівників. *Університетські наукові записки*. 2016. №59. Ст. 189-198. <http://old.univer.km.ua/visnyk/1571.pdf>

Бурлаченко Д.В. Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю як інститут трудового права. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Випуск 1(26) том 2. С.31-35. http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1-2_2019/9.pdf

Лагутіна І.В. Захист трудових прав працівників уповноваженим Верховної Ради України з прав людини. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. № 5.С.63-67. <http://www.apdp.in.ua/v30/13.pdf>

Середа О.Г. Оптимізація системи суб'єктів нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю. *Форум права*. 2014. №1. С.439-442.

Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини «Про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні» за 2020 рік
https://dpsu.gov.ua/upload/file/zvit_2020_rik.pdf

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Кодекс законів про працю України від 10.12.1971.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. № 435-4
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 р. №393/ 96-ВР
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 3 березня 1998 р. №137/98-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text>

Про посилення судового захисту прав та свобод людини і громадянина : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997р. №7.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-97>

Про практику розгляду судами трудових спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6.11.1992р. №9. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>

Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995р. №4.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

Про практику застосування судами законодавства про оплату праці : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-99>

Тема 7 Громадський захист трудових прав працівників

Вивчаючи дану тему, спершу слід з'ясувати зміст громадського захисту трудових прав працівників. Визначити його уповноважених суб'єктів.

Окремої уваги потребує питання громадського контролю за дотриманням законодавства про працю, який здійснюється професійними спілками чи уповноваженими органами найманих працівників як форма захисту трудових прав працівників.

Питання, які виносяться на обговорення

1. Громадський захист трудових прав працівників: поняття, принципи, способи здійснення.

2. Громадський контроль за дотриманням законодавства про працю професійними спілками як форма захисту трудових прав працівників.

2.1. Поняття та функції професійних спілок.

2.2. Повноваження та форми участі профспілок при захисті трудових прав працівників(участь у системі соціального діалогу, проведення колективних переговорів, консультацій, укладення колективних договорів та угод; здійснення представництва найманих працівників при вирішенні індивідуальних і колективних трудових спорів).

2.3. Гарантії діяльності професійних спілок.

3. Громадський контроль за дотриманням законодавства про працю уповноваженими органами найманих працівників як форма захисту трудових прав працівників.

Термінологічне завдання. Засвоїти такі визначення: громадський контроль за дотриманням законодавства про працю, професійні спілки, уповноважені органи найманих працівників.

Практичне завдання.

1. Розмежуйте правовий статус професійних спілок та уповноважених органів найманих працівників.

2. Визначте з посиланням на нормативний акт повноваження професійних спілок у сфері захисту трудових прав працівників відповідно до Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності».

Література:

Боева О.С. Участь профспілок у захисті трудових прав працівників. *Держава та регіони.* Серія Право. 2013. №4(42). С. 68-72. file:///C:/Users/kohan/Downloads/drp_2013_4_14.pdf

Кисельова О.І., Верещака Я.В. Посилення ролі профспілок для захисту прав працівників у соціально-трудовах відносинах із роботодавцем. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2019. №6. С. 188-190. http://www.lsej.org.ua/6_2019/45.pdf

Середа О.Г. Оптимізація системи суб'єктів нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю. *Форум права.* 2014. №1. С.439-442.

Середа О.Г. Повноваження профспілок у механізмі правового захисту прав працівників. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Серія: Юриспруденція. 2015. №15. Том 1. С. 123-125. http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc15/part_1/35.pdf

Уралова Ю.П. Гарантії діяльності профспілок щодо захисту прав і інтересів працівників. *Право і суспільство.* 2013. №3. С.171-176. http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2013/3_2013/26.pdf

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Кодекс законів про працю України від 10.12.1971. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. № 435-4 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 р. №393/ 96-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 3 березня 1998 р. №137/98-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text>

Про посилення судового захисту прав та свобод людини і громадянина : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997р. №7. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-97>

Про практику розгляду судами трудових спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6.11.1992р. №9. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>

Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995р. №4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

Тема 8 Самозахист трудових прав працівників

Вивчаючи дану тему, слід з'ясувати зміст поняття самозахист, визначити його межі та форми здійснення. Також, слід встановити примірні процедури при вирішенні індивідуальних та колективних трудових спорів.

Окремої уваги слід приділити медіації, як новітньому способу вирішення трудових спорів.

Питання, які виносяться на обговорення

1. Поняття та ознаки самозахисту трудових прав працівників.
 2. Способи та межі самозахисту трудових прав працівників.
 3. Форми здійснення самозахисту трудових прав працівників.
 4. Примірні процедури при вирішенні індивідуальних трудових спорів.
 5. Примирення і медіація як способи вирішення індивідуального трудового спору.
- Основні риси медіації.
6. Примірні процедури при вирішенні колективних трудових спорів (конфліктів).
 7. Страйк як крайня форма захисту трудових прав працівників.

Термінологічне завдання. Засвоїти такі визначення: самозахист трудових прав працівників, колективний самозахист трудових прав працівників, індивідуальний самозахист трудових прав працівників, медіація, страйк.

Практичне завдання.

1. Письмово вказати випадки, коли забороняється проведення страйку.
2. З посиланням на З.У. «Про порядок вирішення колективних трудових спорів(конфліктів), визначте органи які беруть участь у вирішенні колективного спору та вкажіть їх компетенцію.
3. Розв'яжіть задачі:

Задача №1.

У ході проведення колективних переговорів при укладенні колективного договору на лісопереробному підприємстві між представниками роботодавця і виборним профспілковим органом, який представляв інтереси найманих працівників виникли розбіжності. Представники роботодавця настоювали на наданні додаткових відпусток за ненормований робочий день тривалістю 5 календарних днів, а профспілковий орган вимагав надання відпустки тривалістю 7 календарних днів. *В якому порядку можна вирішити дані розбіжності?*

Задача №2

Для врегулювання колективного трудового спору в ТзОВ „Марія” з приводу покращення умов праці було утворено примірну комісію. Оскільки примірна комісія не прийняла рішення, яке б задовольняло обидві сторони, було прийнято рішення про утворення трудового арбітражу. Представники Національної служби посередництва і примирення запропонували свій склад трудового арбітражу. Однак наймані працівники відмовились від послуг запропонованих трудових арбітрів і запропонували свій склад трудового арбітражу. Представники роботодавця були схильні вибирати членів трудового арбітражу зі списку Національної служби посередництва і примирення за погодженням з найманими працівниками. *Оцініть аргументи кожної сторони спор? Складіть угоду між сторонами колективного трудового спору про утворення трудового арбітражу.*

Література:

Васіна Н.В. Самозахист у трудовому праві: поняття, ознаки, способи та межі самозахисту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №9. Ст. 142-145. http://www.lsej.org.ua/9_2020/35.pdf

Орлова К.О. Самозахист трудових прав працівників з огляду трудового законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. №6. С. 155-156. http://www.lsej.org.ua/6_2017/45.pdf

Середа О. Г. Медіація (посередництво) як альтернативний спосіб вирішення трудового спору. *Право та інновації*. 2017. № 2(18). С 38-45. <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/Sereda18.pdf>

Шумило М. Медіація як інструмент вирішення трудових спорів: невичерпний ресурс для розвантаження судової системи. *Юридична газета online*. 20 лютого 2020р. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/trudove-pravo/mediaciya-yak-instrument-virishennya-trudovih-sporiv-nevicherpniy-resurs-dlya-rozvantazhennya-sudovo.html>

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Кодекс законів про працю України від 10 .12.1971. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. № 435-4 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 р. №393/ 96-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 3 березня 1998 р. №137/98-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text>

Про посилення судового захисту прав та свобод людини і громадянина : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997р. №7. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-97>

Про практику розгляду судами трудових спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6.11.1992р. №9. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>

Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995р. №4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

Про практику застосування судами законодавства про оплату праці : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-99>